

**Azərbaycan Respublikası Elm və Təhsil Nazirliyi
Lənkəran Dövlət Universiteti**

Təsdiq edirəm
Tədris məsələləri üzrə prorektor v.i.e:
 dos. Z.İ. Məmmədov
“12” sentyabr 2025-ci

Fənn sillabusu

İxtisas: 050711-Bağçılıq və tərəvəzçilik

Fakültə: Aqrar və mühəndislik

Kafedra: Aqrar elmlər

I. Fənn haqqında məlumat:

Fənnin adı: Tarla bitkiləri

Kodu: IPF-B07

Tədris ili: I (2025-2026)

Semestr: I

Tədris yükü: cəmi – 90 saat. Auditoriyadan kənar 60 .Auditoriya saati –30 (15 saat müəhazirə, 15 saat laboratoriya)

Tədris forması: Əyani

Tədris dili: Azərbaycan dili

AKTS üzrə kredit: 3

Auditoriya № 218

Saat:

II. Müəllim haqqında məlumat:

Adı, soyadı, elmi dərəcəsi və elmi adı: Vəliyev Ədalət Əbülqasım oğlu

Məsləhət günləri və saati: III gün, Saat 12⁰⁰-14.⁰⁰

E-mail ünvanı: lankaranbts@mail.ru

Kafedranın ünvanı: Lənkəran şəhəri, Füzuli küçəsi 170 a

III. Təvsiyə olunan dərslik, dərs vəsaiti və metodik vəsaitlər:

1. M. İ. Cəfərov və baş. “Kənd təsərrüfatı bitkilərinin becərilmə və yığılma texnologiyası”, Bakı, 2000, 264 s.
2. S. C. Əliyev, A. Ə. Aslanov “Şəkər çuğunduru”, Bakı, 1991, 36 s.
3. H. M. Xəlilova “Bitkiçilik üzrə laboratoriya məşğələləri”, Bakı, 1973, 367 s.
4. П. П. Бавилов “Растениеводство”, Москва, 1986, 512с.
5. H. Ə. Behbudov - «Azərbaycanın yemçilik təsərrüfatı», Bakı, 1991, 230 s.
6. Q.Y. Məmmədov, M M. İsmayılov – “Bitkiçilik”, Bakı, Şərq-Qərb, 2012, 356 s.
7. H. C. Ağayev və baş. - “Aqronomun məlumat kitabı”, Bakı, 1989, 239 s.
8. İnternet resursları (www.agro.gov.az, www.eco.gov.az və s.).

IV. Prerekvizitlər: Fənnin tədrisi üçün öncədən başqa fənnlərinin tədrisi vacib deyil.

V. Korekvizitlər: Bu fənnin tədrisi ilə eyni vaxtda başqa fənnlərin tədris olunmasına zərurət yoxdur.

VI. Fənnin təsviri və məqsədi: Tarla bitkiləri fənni mədəni şəkildə becərilən tarla bitkilərinin xalq təsərrüfatı əhəmiyyətini, morfoloji quruluşunu və bioloji xüsusiyyətlərini, coğrafi yayılmasını, məhsuldarlığını və onun keyfiyyətinin idarə olunmasını, bitkilərin becərmə texnologiyasını və məhsulun yığılmasını öyrənir. Tarla bitkiləri fənninin məqsədi yüksək və keyfiyyətli məhsul verən tarla bitkilərinin ayrı-ayrı qruplarıdır. Fənninin vəzifəsi müxtəlif tarla bitkilərinin böyümə, inkişaf qanunlarını, torpaq-iqlim şəraitinə münasibətlərini,

nəzəri cəhətdən öyrənmək, bu bitkilərdən yüksək və keyfiyyətli məhsul almaq üçün hər növün və sortun bioloji tələbinə uyğun səmərəli becərmə texnologiyalarının konkret torpaq-iqlim şəraiti üçün işlənilib hazırlanmasından ibarətdir. Tarla bitkilərinin becərilməsində əsas məqsəd istehsal olunan məhsulun artırılması və keyfiyyətinin yüksəldilməsinə nail olmaqdan ibarətdir.

VII. Davamiyyətə verilən tələblər: Fənn üzrə semestr ərzində buraxılmış auditoriya saatlarının ümumi sayı Elmi Şuranın 16 may 2024-cü il tarixli qərarına uyğun olaraq davamiyyət meyarları nəzərə alınmaqla müəyyən olunmuş həddən yuxarı olduğu halda tələbə həmin fəndən imtahana buraxılmaz, onun həmin fənn üzrə akademik borcu qalır.

VIII. Qiymətləndirmə:

Tələbələrə biliyi 100 ballı sistemlə qiymətləndirilir. Bundan 50 balı tələbə semestr ərzində, 50 balı isə imtahanda toplayır. Semestr ərzində toplanan 50 bala aşağıdakılar aiddir: 20 bal laboratoriya dərslərində fəaliyyətinə, 30 bal kollokviuma görə. Qiymətləndirmə zamanı Elmi Şuranın 16 may 2024-cü il tarixli qərarına uyğun olaraq qiymətləndirmə meyarları nəzər alınır.

İmtahan biletinə bir qayda olaraq fənni əhatə edən 5 sual daxil edilir.

Qiymət meyarları aşağıdakılardır:

- 10 bal – tələbə keçirilmiş materialı dərindən başa düşür, cavabı dəqiq və hərtərəflidir;
- 9 bal – tələbə keçirilmiş materialı tam başa düşür, cavabı dəqiqdir və mövzunun mətnini tam açar;
- 8 bal – tələbə cavabında ümumi xarakterli bəzi qüsurlara yol verir;
- 7 bal – tələbə keçirilmiş materialı başa düşür, lakin nəzəri cəhətdən bəzi məsələləri əsaslandırma bilmir;
- 6 bal – tələbənin cavabı əsasən düzgündür;
- 5 bal – tələbənin cavabında çatışmazlıqlar var;
- 4 bal – tələbənin cavabı qismən doğrudur, lakin mövzunu izah edərkən bəzi səhflərə yol verir;
- 3 bal – tələbənin mövzudan xəbəri var, lakin fikrini əsaslandırma bilmir;
- 1-2 bal – tələbənin mövzudan qismən xəbəri var;
- 0 bal – tələbənin suala cavabı yoxdur.

Tələbənin imtahanda topladığı balın miqdarı 17-dən aşağı olmamalıdır. Əks təqdirdə tələbənin imtahan göstəriciləri semestr ərzində tədris fəaliyyəti nəticəsində topladığı bala əlavə olunur.

Semestr nəticəsinə görə yekun qiymətləndirmə (imtahan və imtahanaqədərki ballar əsasında):

91 - 100 bal	əla	A
81 - 90 bal	çox yaxşı	B
71 - 80 bal	yaxşı	C
61 - 70 bal	kafi	D
51 - 60 bal	qənaətbəxş	E
51 – baldan aşağı	qeyri-kafi	F

IX. Davranış qaydalarının pozulması: Tələbə universitetin daxili nizam-intizam qaydalarını pozduqda Əsasnamədə nəzərdə tutulan qaydada tədbir görülməlidir.

X. Mühazirə 15 saat, laboratoriya 15 saat. Cəmi 30 saat

№	Keçirilən mühazirə, seminar və məşğələ mövzularının məzmunu	Mühazirə	Tarix
1	Mövzu: Giriş. Payızlıq buğdanın xalq təsərrüfatı əhəmiyyəti, bioloji xüsusiyyətləri və becərilmə texnologiyası Plan: 1. Buğda bitkisinin xalq təsərrüfatı əhəmiyyəti, yayılması və becərilmə tarixi. 2. Buğdanın botaniki quruluşu və bioloji xüsusiyyətləri. 3. Payızlıq buğdanın sələfləri, torpağın əsas və sərinqabağı becərilməsi, gübrələmə. 4. Buğda toxumunun səpinə hazırlanması, səpin müddəti, üsulu və norması. 5. Buğda əkinlərinə qulluq işləri (suvarma, alaqlara, zərərverici və xəstəlik törədicilərə qarşı mübarizə tədbirləri) və məhsulun yığılması. Ədəbiyyat və mənbə: [1, 3, 4, 6]	2	
2	Mövzu: Çovdarın əhəmiyyəti, bioloji xüsusiyyətləri və becərilmə texnologiyası Plan: 1. Çovdarın əhəmiyyəti, yayılması və becərilmə tarixi. 2. Çovdarın botaniki quruluşu və bioloji xüsusiyyətləri. 3. Çovdarın növbəli əkində yeri, torpağın əsas və səpinqabağı becərilməsi, gübrələmə sistemi. 4. Çovdar toxumlarının səpinə hazırlanması, sərin müddəti üsulu və norması. 5. Çovdar əkinlərinə qulluq işləri və məhsulun yığılması. Ədəbiyyat və mənbə: [3, 4, 6, 7]	2	
3	Mövzu: Payızlıq arpanın xalq təsərrüfatı əhəmiyyəti, bioloji xüsusiyyətləri və becərilmə texnologiyası Plan: 1. Arpanın xalq təsərrüfatı əhəmiyyəti, tarixi, yayılması və məhsuldarlığı. 2. Arpanın botaniki təsviri və bioloji xüsusiyyətləri. 3. Arpanın növbəli əkində yeri, torpağın əsas və səpinqabağı becərilməsi, gübrələmə sistemi. 4. Arpa toxumunun səpinə hazırlanması, səpin müddəti, üsulu və norması. 5. Arpa əkinlərinə edilən qulluq işləri (suvarma, alaqlar, xəstəlik törədiciləri və zərərvericilərlə mübarizə) və məhsulun yığılması.	2	

	Ədəbiyyat və mənbə: [1, 3, 4, 6]		
4	Mövzu: Qarğıdalının əhəmiyyəti, bioloji xüsusiyyətləri və becərilmə texnologiyası Plan: 1. Qarğıdalının xalq təsərrüfatı əhəmiyyəti, tarixi və yayılması. Botaniki quruluşu və bioloji xüsusiyyətləri. 2. Qarğıdalının sələfləri, torpağın əsas və səpinqabağı becərilməsi, gübrələmə sistemi. 3. Qarğıdalı toxumunun səpinə hazırlanması, səpin müddəti, üsulu və norması. 5. Qarğıdalı əkinlərinə edilən qulluq işləri (suvarma, alaqlara, zərərverici və xəstəlik törədicilərinə qarşı mübarizə tədbirləri) və məhsulun yığılması (silos və dən üçün). Ədəbiyyat və mənbə: [1, 3, 4, 6]	2	
5	Mövzu: Vələmirin əhəmiyyəti, bioloji xüsusiyyətləri və becərilmə texnologiyası Plan: 1. Vələmirin xalq təsərrüfatı əhəmiyyəti, yayılması və becərilmə tarixi. 2. Vələmirin botaniki təsviri və bioloji xüsusiyyətləri. 3. Vələmirin növbəli əkində yeri, torpağın əsas və səpinqabağı becərilməsi, gübrələmə. 4. Vələmir toxumunun səpinə hazırlanması, səpin müddəti, üsulu və norması. 5. Vələmir əkinlərinə qulluq işləri (suvarma, alaqlar, xəstəlik törədiciləri və zərərvericilərlə mübarizə) və məhsulun yığılması. Ədəbiyyat və mənbə: [1, 3, 4, 6, 7]	2	
6	Mövzu: Pambığın əhəmiyyəti, bioloji xüsusiyyətləri və becərilmə texnologiyası Plan: 1. Pambığın xalq təsərrüfatı əhəmiyyəti, tarixi. yayılması və məhsuldarlığı. 2. Pambığın botaniki təsviri və bioloji xüsusiyyətləri. 3. Pambığın növbəli əkində yeri, torpağın əsas və səpinqabağı becərilməsi, gübrələmə. 4. Pambıq toxumunun səpinə hazırlanması, səpin müddəti, üsulu və norması. 5. Pambıq əkinlərinə edilən qulluq işləri (suvarma, alaqlar, və zərərvericilər xəstəlik törədicilərlə mübarizə) və məhsulun yığılması. Ədəbiyyat və mənbə: [6, 8]	2	
7	Mövzu: Yağlı bitkilər. Günəbaxanın əhəmiyyəti,		

	bioloji xüsusiyyətləri və becərmə texnologiyası Plan: 1.Günəbaxan bitkisinin əhəmiyyəti, tarixi, yayılması və becərilməsi. 2.Günəbaxan bitkisinin botaniki quruluşu və bioloji xüsusiyyətləri. 3.Günəbaxan bitkisinin sələfləri, torpağın əsas və səpinqabağı becərilməsi. 4.Günəbaxan toxumlarının səpinə hazırlanması, səpin müddəti üsulu və norması. 5.Günəbaxan əkinlərinə qulluq işləri (suvarma, alaqlar, xəstəlik törədiciləri və zərərvericilərdən mühafizə). 6.Günəbaxan məhsulunun yığılması. Ədəbiyyat və mənbə: [1, 2, 5, 6, 7]	2	
8	Mövzu: Cütlələkşəkillilər. Lərgə, yem paxlası və mərciməyin əhəmiyyəti, bioloji xüsusiyyətləri və becərmə texnologiyası Plan: 1.Cütlələkşəkilli bitkilərin əhəmiyyəti, tarixi və yayılması 2.Cütlələkşəkilli bitkilərin botaniki təsviri və bioloji xüsusiyyətləri. 3.Cütlələkşəkilli bitkilərin sələfləri, torpağın əsas və səpinqabağı becərilməsi 4.Cütlələkşəkilli bitkilərin toxumunun səpinə hazırlanması, səpin müddəti üsulu və norması. 5.Cütlələkşəkilli bitkilərin əkinlərinə qulluq işləri (suvarma, alaqlar, xəstəlik törədiciləri və zərərvericilərdən mühafizə) və məhsulunun yığılması. Ədəbiyyat və mənbə: [1, 4, 6, 8]	1	
Cəmi:		15 s.	

	Keçirilən laboratoriya məşğələsi mövzuları.	Saat
1	Payızlıq buğda xalq təsərrüfatı əhəmiyyəti, bioloji xüsusiyyətləri və becərmə texnologiyası	2
2	Çovdar əhəmiyyəti, bioloji xüsusiyyətləri və becərmə texnologiyası	2
3	Arpanın xalq təsərrüfatı əhəmiyyəti, bioloji xüsusiyyətləri və becərmə texnologiyası	2
4	Qarğıdalının əhəmiyyəti, bioloji xüsusiyyətləri və becərmə texnologiyası	2
5	Vələmir bitkisinin əhəmiyyəti və becərmə texnologiyası	2
6	Pambığın əhəmiyyəti, bioloji xüsusiyyətləri və becərmə texnologiyası	2
7	Yağlı bitkilər. Günəbaxan, küncüt və araxisin əhəmiyyəti,	2

	bioloji xüsusiyyətləri və becərilmə texnologiyası	
8	Cütlələkşəkillilər, mərcimək, yem paxlası və lərgənin əhəmiyyəti, bioloji xüsusiyyətləri və becərilmə texnologiyası	1
	Cəmi:	15s

XI. Fənn üzrə tələblər, tapşırıqlar:“Tarla bitkiləri” fənnini mənimsəməklə, bitkilərin xalq təsərrüfatı əhəmiyyəti, tarixi, yayılması və məhsuldarlığı, bitkilərin botaniki təsviri və bioloji xüsusiyyətləri, bitkilərin növbəli əkində yeri, torpağın əsas və səpinqabağı becərilməsi, gübrələmə, bitkilərin toxumlarının səpinə hazırlanması, səpin müddəti, üsulu və norması, əkinlərə göstərilən qulluq işləri (suvarma, alaqlar, və zərərvericilər xəstəlik törədicilərlə mübarizə) və məhsulun yığılması üzrə nəzəri və praktik əsasları müəyyənləşdirmək asanlaşır.

XII. Fənn üzrə təlimin nəticələri.

FTN1. Becərilən dənli taxıl bitkilərin ümumi xarakteristikası, əhəmiyyəti, onların yayılması, morfoloji quruluşu və bioloji xüsusiyyətləri torpaq münbitliyinin artırılmasında rolu haqqında biliklərə yiyələnmək

FTN2. Texniki bitkilərin (pambıq) əhəmiyyəti, bioloji xüsusiyyətləri, tarixi, yayılması və becərilmə texnologiyası haqqında bilikləri mənimsəmək

FTN3. Yağlı bitkilərin (günəbaxan) əhəmiyyəti, bioloji xüsusiyyətləri, becərilmə texnologiyası haqqında biliklərə yiyələnmək

FTN4. Cütlələkşəkillilərin (lərgə, paxla, mərcimək) təsərrüfat əhəmiyyəti, bioloji xüsusiyyətləri və becərilmə texnologiyası haqqında biliklərə yiyələnmək

XIII. Tələbələrin fənn haqqında fikrinin öyrənilməsi

XIV.I Kollektivium sualları

1. Buğda bitkisinin xalq təsərrüfatı əhəmiyyəti, yayılması və becərilmə tarixi.
2. Buğda toxumunun səpinə hazırlanması, səpin müddəti, üsulu və norması.
3. Buğda əkinlərinə qulluq işləri (suvarma, alaqlara, zərərverici və xəstəlik törədicilərə qarşı mübarizə tədbirləri) və məhsulun yığılması.
4. Çovdarın əhəmiyyəti, yayılması və becərilmə tarixi.
5. Çovdarın növbəli əkində yeri, torpağın əsas və səpinqabağı becərilməsi, gübrələmə sistemi.
6. Qarğıdalının sələfləri, torpağın əsas və səpinqabağı becərilməsi, gübrələmə sistemi.
7. Buğdanın botaniki quruluşu və bioloji xüsusiyyətləri.
8. Çovdarın botaniki quruluşu və bioloji xüsusiyyətləri
9. Günəbaxan bitkisinin botaniki quruluşu və bioloji xüsusiyyətləri.
10. Qarğıdalının xalq təsərrüfatı əhəmiyyəti, tarixi və yayılması. Botaniki quruluşu və bioloji xüsusiyyətləri.

II Kollektivium sualları

1. Vələmirin xalq təsərrüfatı əhəmiyyəti, yayılması və becərilmə tarixi.
2. Vələmir toxumunun səpinə hazırlanması, səpin müddəti, üsulu və norması.
3. Pambığın xalq təsərrüfatı əhəmiyyəti, tarixi, yayılması və məhsuldarlığı.
4. Pambığın növbəli əkində yeri, torpağın əsas və səpinqabağı becərilməsi, gübrələmə.
5. Günəbaxan bitkisinin əhəmiyyəti, tarixi, yayılması və becərilməsi.
6. Cütlələkşəkilli bitkilərin əkinlərinə qulluq işləri (suvarma, alaqlar, xəstəlik törədiciləri və zərərvericilərdən mühafizə) və məhsulunun yığılması.
7. Vələmirin botaniki təsviri və bioloji xüsusiyyətləri.
8. Pambığın botaniki təsviri və bioloji xüsusiyyətləri.
9. Günəbaxan bitkisinin botaniki quruluşu və bioloji xüsusiyyətləri.
10. Cütlələkşəkilli bitkilərin botaniki təsviri və bioloji xüsusiyyətləri.

XV. "Tarla bitkiləri" fənnindən imtahan sualları.

--blok I --

1. Buğda bitkisinin xalq təsərrüfatı əhəmiyyəti, yayılması və becərilmə tarixi.
2. Buğdanın botaniki quruluşu və bioloji xüsusiyyətləri.
3. Payızlıq buğdanın sələfləri, torpağın əsas və sərinqabağı becərilməsi, gübrələmə.
4. Buğda toxumunun səpinə hazırlanması, səpin müddəti, üsulu və norması.
5. Buğda əkinlərinə qulluq işləri (suvarma, alaqlara, zərərverici və xəstəlik törədicilərə qarşı mübarizə tədbirləri) və məhsulun yığılması
6. Çovdarın əhəmiyyəti, yayılması və becərilmə tarixi.
7. Çovdarın botaniki quruluşu və bioloji xüsusiyyətləri.
8. Çovdarın növbəli əkində yeri, torpağın əsas və səpinqabağı becərilməsi, gübrələmə sistemi.

--blok II --

9. Çovdar toxumlarının səpinə hazırlanması, sərin müddəti üsulu və norması.
10. Çovdar əkinlərinə qulluq işləri və məhsulun yığılması
11. Arpanın xalq təsərrüfatı əhəmiyyəti, tarixi, yayılması və məhsuldarlığı.
12. Arpanın botaniki təsviri və bioloji xüsusiyyətləri.
13. Arpanın növbəli əkində yeri, torpağın əsas və səpinqabağı becərilməsi, gübrələmə sistemi.
14. Arpa toxumunun səpinə hazırlanması, səpin müddəti, üsulu və norması.
15. Arpa əkinlərinə edilən qulluq işləri (suvarma, alaqlar, xəstəlik törədiciləri və zərərvericilərlə mübarizə) və məhsulun yığılması.
16. Qarğıdalının xalq təsərrüfatı əhəmiyyəti, tarixi və yayılması. Botaniki quruluşu və bioloji xüsusiyyətləri.

--blok III --

17. Qarğıdalının sələfləri, torpağın əsas və səpinqabağı becərilməsi, gübrələmə sistemi.
18. Qarğıdalı toxumunun səpinə hazırlanması, səpin müddəti, üsulu və norması.
19. Qarğıdalı əkinlərinə edilən qulluq işləri (suvarma, alaqlara, zərərverici və xəstəlik törədicilərinə qarşı mübarizə tədbirləri) və məhsulun yığılması (silos və dən üçün).
20. Vələmirin xalq təsərrüfatı əhəmiyyəti, yayılması və becərilmə tarixi.
21. Vələmirin botaniki təsviri və bioloji xüsusiyyətləri.
22. Vələmirin növbəli əkində yeri, torpağın əsas və səpinqabağı becərilməsi, gübrələmə.
23. Vələmir toxumunun səpinə hazırlanması, səpin müddəti, üsulu və norması.
24. Vələmir əkinlərinə qulluq işləri (suvarma, alaqlar, xəstəlik törədiciləri və zərərvericilərlə mübarizə) və məhsulun yığılması.

--blok IV --

25. Pambığın xalq təsərrüfatı əhəmiyyəti, tarixi, yayılması və məhsuldarlığı.
26. Pambığın botaniki təsviri və bioloji xüsusiyyətləri.
27. Pambığın növbəli əkində yeri, torpağın əsas və səpinqabağı becərilməsi, gübrələmə.
28. Pambıq toxumunun səpinə hazırlanması, səpin müddəti, üsulu və norması.
29. Pambıq əkinlərinə edilən qulluq işləri (suvarma, alaqlar, və zərərvericilər xəstəlik törədicilərlə mübarizə) və məhsulun yığılması.
30. Günəbaxanəhəmiyyəti, tarixi, yayılması və becərilməsi.
31. Günəbaxan botaniki quruluşu və bioloji xüsusiyyətləri.
32. Günəbaxan sələfləri, torpağın əsas və səpinqabağı becərilməsi.

--blok V --

33. Günəbaxan toxumlarının səpinə hazırlanması, səpin müddəti üsulu və norması.
34. Günəbaxan əkinlərinə qulluq işləri (suvarma, alaqlar, xəstəlik törədiciləri və zərərvericilərdən mühafizə).
35. Günəbaxan məhsulunun yığılması.
36. Cütləkşəkilli bitkilərin əhəmiyyəti, tarixi və yayılması
37. Cütləkşəkilli bitkilərin botaniki təsviri və bioloji xüsusiyyətləri.
38. Cütləkşəkilli bitkilərin sələfləri, torpağın əsas və səpinqabağı becərilməsi
39. Cütləkşəkilli bitkilərin toxumunun səpinə hazırlanması, səpin müddəti üsulu və norması.
40. Cütləkşəkilli bitkilərin əkinlərinə qulluq işləri (suvarma, alaqlar, xəstəlik törədiciləri və zərərvericilərdən mühafizə) və məhsulunun yığılması.

“Tarla bitkiləri ” fənninin sillabusu **050711**-“Bağçılıq və tərəvəzçilik” ixtisasının tədris planı və fənn proqramı əsasında tərtib edilmişdir.

Sillabus “Aqrar elmlər” kafedrasında müzakirə edilərək, təsdiq edilmişdir
("12" sentyabr 2025-ci il, protokol № 01).

Fənn müəllimi:

Ə.Ə.Vəliyev

Kafedra müdiri:

dos. İ. Kərimov